

GOAS SUOMA BEALDE BOAZODOALLU NUPPÁSTUVVÁ?

Mañimuš jagiid áigge lea dáppe Suoma bealdege sagastalluvvon maiddá sámiguovllu bálkosiid dálá guohtoneatnamiid heajos dili birra. Buohkat eai oro veláge dovddasteamen dan ahte dálveguohtoneatnamat leat dáppe Suoma bealdege oalle sakka golla. Suomas lea buot boazodoalloguovlluin boazolohku lassánan 1970-logu álggus gitta 1980-logu loahgeače rádjai. Boazoealáhus guovddáš guovlluin lea dál oalle váttis dilli dálveguohtunvejolašvuodaid dáfus, muhto maiddá ekonomalaččat ja sosialalaččat. Sivvan váttisvuodaide lea navdojuvvon menddo stuorra boazomearit, muhto vuodđováttisvuohat leat goit viidábut ja čiekŋaleappot. Guohtoneana dutkammat čájehit čielgasit mo liikás stuorra boazomearit leat dagahan badjelmeare guodoheami. Eatnamat leat mánggain guovlluin guorban ja stuorra viidodagat garrasit loavttástuvvan. Guorba eatnamat leatge mañimuš jagiid áigge leamaš unnideamen boazodoalu buvttadannavccaid ja gánnáhanmuni. Dálá heajos dilli oidno ee. das go miesit riegádit unnán ja dasto misiin ja aldduin lea váttis ceavzit badjel dálvvi gitta guotteha rádjai, čakčat njuovdeami oktavuodas lea havnnahuvvon ahte bohccuin lea vuollegas njuovvandeaddu jno. Guohtoneana čielggadeamit čájehit dán ahte lea čavga oktavuohtha gaskal boazologu lassáneami, heajos buvttádanovdáneami ja boazodoalu mañásmannama daid mañimuš jagiin. Dan heajos dilis ferte beassat eret čielga prográmma olis. Nube lassánan boazomearit leat dagahan boazodoalu doaibmaevttuid váddábun. Lea váddát doallat ealuid sierra, gábiduvvo eamppo guodoheapmi ja lássebiepman, gártá davjjibut rátkkašit ja faktet ahte bohccot eai masttaše eará ealuide. Dákkár odđa dilli lea dagahan ahte árbevirolaš doaibmavuogit ja soabadanvuogit lea jávkamin.

Jagiin 1987-1997 lea bohccobierggu duodalaš haddi njiedjan ja lassánan doaibmagolut leat dagahan ahte duodalaš sisaboadut leat luoitan mealkadit. Haddenjiedjama lassin maiddá lassánan njuovvangelut ja hedjojan biergokvalidehta leat unnidan boazodoalu gánnáhanmuni. Boazodoalus eai leat ovdal leamaš nu ollu boazo-oamasteaddjit go dál. Boazodoalloealáhus lea vuostá váldán stuorra oasi Sámi guovllu olmmošlassáneamis. Dán dihte Suoma bealde leat dál otne hui unnán dákkár badjebearrašat mat oččot oaiveáššálaš ealáhusa boazodoalus ja eanaš eaggádiidda boazu addá dušše liige-ealáhusa. Dán dihte berrešii dáppege duodas suokkardallagoahtit mo beassat bissovaš ovdáneapmái. Dánin galggašii ásahtat boazodoallui váldoulbmila, masa gullávaš doaimmaiguin sáhttášii ovdánahttigoahtit nana, bissovaš boazoealáhusa, sihke ekologalaččat ahte ekonomalaččat. Oaivjurddan lea geavahit guohtoneatnamiid govddolaččat vai boahteáigge buvddadanvuodđu ii hedjonivčče. Boazologuid ferte unnidit vel eanet vai boahtit guohtunvuodain dássedaddui. Dán ášši fertege čoavdit ovdal eará áššiid, danin go guohtundássedeaddu lea vuodđoeaktu jierpmálaš ovdáneapmái. Dasto lea deatalašš nannet ealáhusa buvdadanbohtosiid ja buoridit buvttádeami. Daidda ulbmiliidda ii beasa goit eará goansttaiguin go vuolideamin boazologuid. Dan lassin ferte fuolahit ealáhusa sisabohto ovdáneamis.

Dutkiid árvoštallamat čájehit ahte lea vejolaš bisuhit dálá ollislaš biergobuvttadeami ollu unnit boazologuin go dál. Dalle badjánivčče njuovvandeattu ja biergobuvttáduš, mii bealsttis buoridivääe bierggu kvalitehtta ja loktešii hattiid ja buvttášii ealáhussii ruovttoluodda navccaid. Sámi guovllus leat buorit vejolašvuodát bisuhit buvttádeami go ealuin leat doarvái ollu njingálaš ja varris bohccot. Dat máksá

dan ahte go alddut leat eanaá oassin dálve-ealus, de das fas čuovvu miessás geasse-eallu. Miesit lossot eanemusat geasseguohtumiin ja buvttadit eanaš bohcco bierggus. Dálveguohtondili sáhtta maid buoridit jos arabut njuovašii bohccuid. Dálvenjuovvamat dahket dan ahte gáržžes čakča ja dálveguohtoneatnamat geavahuvvojit ieš alddes dušši dihte dákkár bohccuide mat njuvvojuvvojit, dalle bohccot maid gehppot ja kvalitehta gillá.

Jouni Kitti